Azərbaycanın Hava Qalxanı və Qılıncı Ayıq-Sayıqdır: Regional Gərginlik Fonunda Strateji Mesaj

Müdafiə naziri general-polkovnik Zakir Həsənovun müdafiə nazirinin müavini, Hərbi Hava Qüvvələrinin komandanı general-leytenant Namiq İslamzadə ilə birlikdə həm Hərbi Hava Qüvvələrinin bölmələrində, həm də hava hücumundan müdafiə hərbi hissəsinin xidməti-döyüş fəaliyyətini yoxlaması adi təftiş səfəri kimi görünsə də, bu səfərin zamanlaması, əhatə dairəsi, məzmunu və verilən tapşırıqların xarakteri onu regional və qlobal təhlükəsizlik kontekstində dərin strateji əhəmiyyətə malik hadisəyə çevirir. Müdafiə nazirinin bir səfər çərçivəsində həm aviasiya bölmələrini, həm də hava hücumundan müdafiə hərbi hissəsini yoxlaması Azərbaycanın hava müdafiəsinə vahid, inteqrasiya olunmuş sistem kimi yanaşdığını göstərir, qırıcı və bombardmançı aviasiya, kəşfiyyat-zərbə pilotsuz uçuş aparatları, hava hücumundan müdafiə zenit-raket sistemləri, radiotexniki kəşfiyyat vasitələri və komanda-idarəetmə mərkəzləri bir tam olaraq idarə olunur. 2026-cı ilin fevral ayında Rusiya-Ukrayna müharibəsinin dördüncü ilinə qədəm qoyduğu, İrana qarşı hərbi əməliyyat ehtimalının beynəlxalq gündəmdə ciddi şəkildə müzakirə olunduğu və Ermənistanın müxtəlif ölkələrdən sürətlə silahlandığı bir məqamda bu səfər açıq mesajdır: Azərbaycan öz hava məkanını və ərazilərini istənilən təhdidə qarşı qorumağa hazırdır və bu hazırlıq həm hücum, həm müdafiə komponentlərini əhatə edən tam spektrli yanaşma ilə daim yüksək səviyyədə saxlanılır.

Strateji səviyyədə bu səfərin əhəmiyyəti bir neçə müstəvidə ortaya çıxır. Azərbaycan Cənubi Qafqazın coğrafi mərkəzində - üç böyük gücün, Rusiyanın, İranın və Türkiyənin kəsişmə nöqtəsində yerləşir. Bu coğrafi mövqe Azərbaycana strateji üstünlüklər verdiyi qədər, onu regional gərginliklərin potensial təsir zonasına da daxil edir. Rusiya-Ukrayna müharibəsinin davam etməsi Qara dəniz və Cənubi Qafqaz regionunda hərbi gərginliyi daim yüksək saxlayır. Rusiyanın Gürcüstanda hərbi bazalara malik olması, Ermənistanda hərbi infrastrukturunun mövcudluğu və Xəzər dənizindəki hərbi varlığı Azərbaycanın şimal və şimal-qərb istiqamətlərindən potensial hava təhdidlərini daim aktual saxlayır. İranla bağlı beynəlxalq gərginliyin artması, xüsusilə ABŞ-nin və İsrailin İranın nüvə proqramına qarşı hərbi əməliyyat seçimini masada saxlaması Azərbaycanın cənub sərhədlərindən gələ biləcək təhdidləri aktuallaşdırır. İrana qarşı hərbi əməliyyat baş verərsə, müharibənin coğrafiyası qaçılmaz olaraq Azərbaycanın yaxın qonşuluğunu əhatə edəcək. İranın ballistik raket arsenalı, pilotsuz uçuş aparatları parkı və qanadlı raketləri nəzərə alındıqda, belə bir ssenarinin Azərbaycanın hava məkanına dolayı təsir göstərməsi ehtimalı nəzərdən qaçırıla bilməz. Ermənistanın Hindistandan ballistik raketlər, Fransadan müdafiə texnologiyaları, Polşadan hərbi-texniki əməkdaşlıq axtarması isə Azərbaycanın qərb istiqamətindən gələn potensial hava təhdidlərinin xarakterini dəyişdirir. Bütün bu üç istiqamətdən - şimal, cənub və qərb - gələ biləcək müxtəlif xarakterli hava təhdidlərinə qarşı hazır olmaq Azərbaycanın Hərbi Hava Qüvvələrinin və hava hücumundan müdafiə bölmələrinin strateji missiyasıdır. Müdafiə nazirinin hər iki komponenti, həm aviasiya, həm hava hücumundan müdafiəni eyni səfər çərçivəsində yoxlaması bu missiyanın vahid komanda altında, ən yüksək səviyyədə nəzarətdə saxlanıldığını göstərir.

Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi altında Azərbaycanın müdafiə qüdrətinin gündən-günə gücləndirilməsi strateji kurs olaraq davam edir. Müdafiə nazirinin şəxsi heyətlə görüşdə bu məsələni xüsusi vurğulaması Azərbaycan ordusunun siyasi rəhbərliyin müəyyən etdiyi strateji hədəflərə tam sadiq olduğunu və bu hədəflərin həm hücum, həm müdafiə sahəsində konkret nəticələrə çevrildiyini göstərir. Son illərdə Azərbaycanın hava qüdrətinin gücləndirilməsi iki paralel istiqamətdə aparılıb: bir tərəfdən aviasiya komponentinin müasirləşdirilməsi (yeni döyüş təyyarələri, zərbə və kəşfiyyat tipli pilotsuz uçuş aparatları, aviasiya sursatları), digər tərəfdən isə hava hücumundan müdafiə arsenalının genişləndirilməsi (Çin istehsalı HQ-9BE uzaqmənzilli, İsrail-Hindistan ortaq istehsalı "Barak-8" orta mənzilli, Rusiya istehsalı S-300PMU-2 uzaqmənzilli zenit-raket kompleksləri, qısa mənzilli "Tor-M2E" və "Buk-M2" kimi sistemlər). Bu iki komponentin birlikdə gücləndirilməsi Azərbaycana dünyanın ən çoxtəbəqəli və ən balanslaşdırılmış hava müharibəsi

arxitekturalarından birini (həm hücumda, həm müdafiədə güclü olan bir sistem) yaratmağa imkan verib. Müdafiə nazirinin "arsenala yeni daxil edilmiş müasir silah və texnikanın taktiki-texniki xüsusiyyətlərinin dərindən öyrənilməsi" barədə tapşırığı bu arxitekturanın daim yenilənməkdə olduğuna və yeni sistemlərin inteqrasiya prosesinin davam etdiyinə işarə edir.

Operativ səviyyədə müdafiə nazirinin həm Hərbi Hava Qüvvələri bölmələrində, həm də hava hücumundan müdafiə hərbi hissəsində olması bu iki komponentin operativ inteqrasiyasının gücləndirilməsinə yönəlmiş mühüm addımdır. Müasir hava müharibəsində aviasiya və hava hücumundan müdafiə vahid sistem kimi işləməlidir, qırıcı aviasiya düşmən hava qüvvələrini qarşılamaq, strateji hədəfləri vurmaq və hava üstünlüyünü qazanmaq üçün istifadə olunur, hava hücumundan müdafiə bölmələri isə öz aviasiya bazalarını, strateji və hərbi obyektləri, şəhərləri və infrastrukturu düşmən hava hücumlarından qoruyur. Bu iki komponentin real vaxt rejimində məlumat mübadiləsi, hədəf bölgüsü, birgə atəş planlaması və uçuş zonalarının koordinasiyası "inteqrasiya olunmuş hava əməliyyatları" konsepsiyasının əsasını təşkil edir. Məsələn, hava hücumundan müdafiə radarları düşmən təyyarəsini və ya raketini aşkarlayanda bu məlumat dərhal aviasiya komandanlığına ötürülməli, qırıcılar lazım gələrsə havaya qaldırılmalı və ya artıq havada olan qırıcılara yeni hədəf göstərilməlidir. Eyni zamanda, öz qırıcılarının düşmən hava məkanından qayıdarkən hava hücumundan müdafiə bölmələri tərəfindən "dost" kimi tanınması və atəş açılmaması üçün "dost-düşmən tanıma" sistemlərinin mükəmməl işləməsi vacibdir. Müdafiə nazirinin hər iki komponenti eyni səfər çərçivəsində yoxlaması bu inteqrasiyanın ən yüksək komanda səviyyəsində idarə olunduğunu və prioritet olduğunu göstərir.

Nazirin hərbi hissənin komanda məntəqəsində mövcud vəziyyət barədə məruzələri dinləməsi hava müdafiəsinin "beyni"nin fəaliyyətinin yoxlanıldığını göstərir. Komanda məntəqəsində bütün radar məlumatları toplanır, hava vəziyyəti mənzərəsi formalaşdırılır, hədəflərin təsnifatı və prioritetləşdirilməsi aparılır, aviasiya və hava hücumundan müdafiə bölmələri arasında koordinasiya təmin olunur, atəş əmrləri verilir. Bu proseslərin fasiləsiz və səhvsiz işləməsi bütün hava müdafiə sisteminin effektivliyinin təməlidir. "İxtisas hazırlığı üzrə məşğələlərin izlənilməsi" və "şəxsi heyətin peşəkarlıq səviyyəsinin yüksək qiymətləndirilməsi" həm pilotların, həm zenit-raket operatorlarının, həm radar operatorlarının, həm də komanda heyətinin kadr keyfiyyətinin diqqət mərkəzində olduğunu göstərir. Hava müharibəsi ən texniki və ən sürətli reaksiya tələb edən hərbi sahədir, istər qırıcı pilotunun hava döyüşündə saniyələr ərzində qərar verməsi, istər hava hücumundan müdafiə operatorunun radardan hədəfi aşkarlayandan atəş əmrinin verilməsinə qədər keçən qısa müddətdə düzgün qərar qəbul etməsi yüksək peşəkarlıq, dərin nəzəri bilik və praktik təcrübə tələb edir.

(ardı var)

ordu.az